

Сутність і значення професійної орієнтації молоді

Лемешева М. П.

студентка кафедри управління персоналом і економіки праці

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

Літинська В. А.

канд.ек.наук., доцент кафедри управління персоналом і економіки праці

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

На сьогоднішній день, велика кількість спеціальностей і професій, брак необхідних знань про зміст праці у світі професій, труднощі самооцінки кожною людиною своїх особистих якостей роблять завдання правильного вибору професії і розумної побудови свого трудового шляху для молоді досить складним. Дослідження показують, що здебільшого особисті професійні плани є недостатньо обґрунтованими; як наслідок, спостерігаються відсутність інтересу до праці, зміна професії, втрата віри у свої сили.

Сучасна економічна і політична обстановка заставляє пред'являти все більш високі вимоги до індивідуальних психофізіологічних особливостей людини. Ринкові відносини кардинально міняють характер і цілі праці: зростає її інтенсивність, посилюється напруження, вимагається високий професіоналізм, витривалість і відповідальність.

В зв'язку з цим велику увагу необхідно приділяти проведенню цілеспрямованої професійно-орієнтаційної роботи серед молоді. Правильно вибрана професія сприяє досягненню найбільш високих показників в трудовій діяльності. Наявність різноманітних професій та спеціальностей, а також людей, які відрізняються цілим рядом стійких індивідуально-

особистісних характеристик потребує врахування цих факторів при виборі професії.

Висвітленню питань щодо сутності та значення професійної орієнтації молоді присвячені дослідження багатьох вітчизняних вчених, зокрема, Є. А. Клімова, К. М. Варнавського, Б.О.Федоришина, Г.С.Костюка, В.В.Рибалка, Г.О.Балла, А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського, С.Т.Шацького.

Метою роботи є дослідження сутності та значення професійної орієнтації молоді.

Існує безліч понять професійної орієнтації. Так, на думку одних вчених професійна орієнтація – це цілеспрямована діяльність щодо підготовки молоді до вибору професії відповідно до її особистих схильностей, інтересів, здібностей, водночас, пов'язана із суспільними потребами в кадрах певних професій і різним рівнем кваліфікації.

Інші вчені, розглядають професійну орієнтацію як систему психолого-педагогічних, організаційних та інших заходів суспільства, відповідних відомств та структур, націлених на оптимізацію процесу працевлаштування молоді відповідно до її бажань, схильностей, умінь, з урахуванням потреб у конкретних спеціалістах.

На думку третіх вчених, професійна орієнтація – система соціально-економічних, психолого-педагогічних та методико-фізіологічних заходів, спрямованих на забезпечення свідомого професійного самовизначення та трудового становлення особистості з урахуванням її можливостей, індивідуальних особливостей і кон'юнктури ринку праці для повноцінної реалізації у професійній діяльності.

В загальному, під професійною орієнтацією розуміється допомога особистості у використанні власних, притаманних їй особливостей, надання можливості розвивати їх так, щоб вона була спроможною обирати для себе галузі навчання та праці в ході мінливих умов її життя з метою, з одного боку, бути корисною суспільству, а з іншого – досягти самореалізації [1, с.6].

У світі нараховується велика кількість різноманітних професій. Молодій людині важко правильно зорієнтуватися, знайти своє місце у світі професій. Молода людина повинна зупинити свій вибір на такій професії, яка задовольнила б запити та інтереси суспільства, а також інтереси і можливості особистості. Покликання профорієнтаційної роботи – допомогти людині знайти своє місце в світі професій. Тому вирішення питання професійної орієнтації молоді є однією з актуальних проблем сучасної педагогічної науки і практики.

Слід відзначити, що професійна орієнтація стимулює пошук людиною найефективніших шляхів і засобів підвищення свого професійно-кваліфікаційного рівня, розвиток соціально-економічної ініціативи, інтелектуальної та трудової незалежності. За своєю структурою вона являє собою органічне поєднання взаємопов'язаних елементів – професійної інформації, професійного консультування, професійного відбору та професійної адаптації [2, с. 383].

Професійна інформація охоплює систему засобів накопичення та збереження даних про зміст і перспективи сучасних професій, а також вимоги, що висуваються до особистості, яка бажає оволодіти цими професіями; форми та методи набуття різноманітних професій, можливість професійно-кваліфікаційного зростання, стан і потреби ринку робочої сили; формування професійних інтересів, намірів і мотивації особистості. Нині є понад 40 джерел інформації про професії (рідні, друзі, школа, телебачення, радіо, преса, навчальні посібники тощо). Професійна інформація передбачає постійне та планомірне інформування про професії.

Професійна консультація – науково обґрунтована система взаємодії психолога-консультанта й особистості, охочої обрати або змінити професію, що здійснюється на основі вивчення індивідуально-психологічних характеристик, особливостей життєвої ситуації, професійних зацікавлень, нахилів, стану здоров'я особистості з урахуванням потреб ринку робочої сили. Роботу з професійного консультування спеціалісти здійснюють у

секторі активної підтримки громадян у центрах зайнятості шляхом проведення бесід, анкетування, тестування, семінарів, тренінгів тощо [3, с. 98].

Професійний відбір – це визначення міри професійної придатності людини до праці за конкретною професією. Основними науково-методичними засобами, що використовуються у професійному відборі, є професіографія (інформаційна, діагностична, така, що коригує, і така, що формує) і професійна діагностика (комплекс психофізіологічних, психологічних, методичних та інших методів вивчення особистості).

Важливо відмітити, що до основних методів управління професійною орієнтацією молоді належать:

- програмно-цільовий метод (визначення головної цілі профорієнтації, розробка програми її досягнення, створення механізму управління реалізацією програми);

- метод моделювання (побудова моделей управління профорієнтацією на підприємствах, у галузях, регіонах);

- метод прогнозування (врахування сучасних і перспективних вимог до різних працівників, тенденцій науково-технічного прогресу в цілому, прогноз кадрової політики на перспективу);

- організаційно-розпорядчий (підготовка відповідних документів — наказів, розпоряджень, положень, стандартів, які регламентують порядок функціонування системи профорієнтаційної роботи, контроль за їх виконанням) [4, с. 22].

Отже, професійна орієнтація – це науково обґрунтована система форм, методів та засобів впливу на молодих людей, яка сприяє своєчасному залученню їх у виробництво, раціональному розподілу, закріпленню та ефективному їх використанню.

Профорієнтаційна робота повинна сприяти своєчасному і усвідомленому вибору молодими людьми професії, навчального закладу, місця роботи, раціональному працевлаштуванню, швидкій професійній та

виробничій адаптації, допомагати професійно самовизначитись молодим людям, і людям, які в силу тих чи інших обставин змушені були змінювати або заново вибирати професію. Самовизначення пов'язане з прийняттям рішень про майбутню роботу.

Також, варто відзначити, що професійна орієнтація має економічне та соціальне значення. Економічне значення полягає в економії коштів на професійну підготовку, зменшенні плинності кадрів, покращанні якості робочої сили. Соціальне значення полягає в задоволенні потреб молодих людей в одержанні професії, яка відповідає бажанням і здібностям. Тоді людина є конкурентоспроможною на ринку праці, може швидко адаптуватись і готова до здобуття нової професії.

Вся робота в професійній орієнтації молоді передбачає вирішення двох головних завдань:

- формування в молодих людей особистих орієнтацій та інтересів з урахуванням потреб суспільства;
- приведення у відповідність особистих орієнтацій молоді з можливостями їх реалізації.

Література:

1. Зінченко В. П., Янцур М. С. Теорія і практика розбудови системи професійної орієнтації в сучасних умовах / Зінченко В. П., Янцур М. С. // Оновлення змісту і методів психології освіти та професійної орієнтації: Наук. зап. РДПШ. – Рівне, 1998.– Вип. 4. - С.4–15.
2. Романова Е. С. 99 популярных профессий : психологический анализ и профессиограммы : учебное пособие / Е. С. Романова. – 2-е издание. – Санкт–Петербург : Питер, 2008. – 464 с.
3. Захаров Н. Н. Профессиональная ориентация школьников / Н. Н. Захаров. – М.: Просвещение, 1989. – 192 с.
4. Маршавін Ю. Професійна орієнтація незайнятого населення та молоді як чинник досягнення професійної відповідності попиту і пропозиції на ринку праці / Ю. Маршавін // Україна: аспекти праці. – 2008. – №2. – С.20–24.